

СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Озява О., Стецький В.

*Львівський національний університет
імені Івана Франка, м. Львів, Україна*

В сучасних умовах воєнного стану України та наслідків пандемії коронавірусу SARS-CoV-2 важливим залишається розвиток туризму, що може стати одним з інструментів відновлення та розвитку регіонів. Війна та зміни у геополітичному контексті можуть призвести до зменшення кількості закордонних туристів в Україні, але одночасно можуть збільшити інтерес українців до відпочинку внутрішнім туризмом. Історико-культурний туризм може стати одним з пріоритетних напрямів розвитку внутрішнього туризму в Україні в ці умови. Враховуючи та аналізуючи ресурсний потенціал регіонів в туристичній галузі значний інтерес представляє аналіз сучасного стану історико-культурного туризму в Чернігівській області, а також визначення потенціалу та перспективи розвитку, що є ціллю даного дослідження. Об'єктом дослідження виступає історико-культурний туризм в Чернігівській області.

Дослідженнями туристичної галузі, пріоритетам та стратегія розвитку окремих видів туризму Чернігівської області присвячені роботи таких українських дослідників, як Н. В. Погуда та О. В. Чухіна [6], І. Я. Антоненко та Ю. М. Котюх [1], О. Зеленська, В. Зеленський, Н. Алешугіна [4]. Однак, попри наукову цінність і значущість робіт, недостатнім є розкриття проблеми стратегічного розвитку туристичної індустрії саме на регіональному рівні в умовах воєнного стану країни. Це й обумовлює актуальність і важливість обраної теми дослідження.

Попри маловідомість Чернігівщини в порівнянні з іншими регіонами України, область багата на історичні місця та пам'ятки та має значний туристичний потенціал. Перш за все слід зазначити, що історико-культурні ресурси охоплюють різноманітні об'єкти та місця, що мають значення з історичної, архітектурної, археологічної точок зору, пов'язані з видатними історичними постатями, місцевим етнографічним контекстом, національними традиціями та культовими

спорудами, центрами мистецтва та ремесел, музеями, виставками, театрами, картинними галереями та іншими культурними установами [1].

Чернігівська область займає одне з провідних місць в Україні за кількістю об'єктів культурної спадщини [6]. На території досліджуваної області за даними Департаменту культури й туризму, національностей і та релігій Чернігівської обласної державної адміністрації, розміщено 7370 (12728 разом з внутрішньо-комплексними) об'єктів культурної спадщини, у тому числі: 4663 (8974 разом з внутрішньо-комплексними) – археології, 2541 (3588 разом з внутрішньо-комплексними) – історії, 166 – монументального мистецтва [2]. Доцільно розглянути більш детально кожен із них.

Чернігівська область є єдиним регіоном в Україні, де збереглося близько третини архітектурних пам'яток давньоруського періоду, більшість з яких розташовані в місті Чернігів. Слід зазначити, що 14 населених пунктів Чернігівської області занесено до переліку історичних, три із яких мають тисячолітню історію: м. Чернігів, м. Новгород-Сіверський, м. Любеч (як поселення за часів Київської Русі) [3].

Рис. 1. Свято-Троїцький собор,
Чернігів
(за матеріалами інтернет-джерел)

Рис. 2. Пам'ятник Миколі Гоголю,
Ніжин
(за матеріалами інтернет-джерел)

Зокрема, на території Чернігівської області розміщені 33 музеї [3], а також дворянські садиби. Зокрема, збережені майже в ідеальному стані пам'ятки архітектури такі, як Чернігівський Дитинець, Батуринська фортеця, Палац Разумовського. Проте більшість із пам'яток архітектури потребують значної реставрації, зокрема, маєтки

(Катеринича в м. Бобровиця, Раковича в с. Соколівка), палаци (Пашковських в с. Чемер, Мейендорфа в с. Новий Биків), садиби (Дараганів в с.м.т. Козеленець, Кочубеїв в с. Тиніца) [1] тощо.

Рис.3. Велика панорама палацово-паркового комплексу Гетьмана К. Розумовського, Батурин
(за матеріалами інтернет-джерел)

Багато на території області пам'яток монументального мистецтва, які охоплюють різноманітні об'єкти величних та масштабних форм, що представляють значну культурну та історичну цінність. Серед них можна виділити монументальні скульптури, пам'ятники, фрески, мозаїки, розписи, а також архітектурні комплекси та споруди, оздоблені монументальними художніми рішеннями [5]. До пам'яток монументального мистецтва Чернігівщини належать, зокрема, Спасо-Преображенський кафедральний собор у Чернігові з унікальними фресками 11-12 століть, костел святого Йосифа у місті Ніжин, пам'ятник Тарасу Шевченку в селі Морозівка Корюківського району, пам'ятник Князю Володимиру Великому у Новгород-Сіверському, а також багато інших монументальних споруд та арт-об'єктів, що збереглися у Чернігівській області.

Область також відзначається значною кількістю пам'яток архітектури, які представлені переважно спорудами сакральної архітектури. Серед найвідоміших пам'яток сакральної архітектури в Чернігові можна виділити Спасо-Преображенський кафедральний собор, Пятницьку церкву, церкву Святого Бориса і Гліба, а також каплицю Безмолвних. Кожна з цих споруд має свою унікальну історію та архітектурний стиль. Спасо-Преображенський кафедральний собор, заснований в XI столітті, є найстарішим збереженим кам'яним храмом в Україні. Пятницька церква, зведена в XII столітті, відома своїми фресками та золоченим оздобленням. Церква Святого Бориса і Гліба,

збудована у ХІ столітті, є найбільшою пам'яткою київської Русі в Чернігові. Каплиця Безмолвних, зведена в ХVІІ столітті, славиться своїми фресками та архітектурними елементами бароко.

З огляду на літературний аналіз різних досліджень українських вчених, аналізуючи потенціал Чернігівського регіону, можна зробити висновок, що розвиток історико-культурного туризму є перспективним та актуальним напрямком розвитку регіону. Головний пріоритетом в сучасних умовах функціонування туризму є внутрішній туризм українців. Проте, аби збільшити конкурентоспроможність даної області по історико-культурному туризму з іншими областями України, необхідним є розв'язання проблеми реставрації пам'яток архітектури та покращення інфраструктури, розроблення тематичних маршрутів, розрахованих на певні цільові групи туристів, що є доцільними заходами в післявоєнні роки.

Список використаних джерел

1. Антоненко І. Я., Харенко В. С. Розвиток туристичного потенціалу Чернігівського регіону / Антоненко І. Я., Харенко В. С. / Інвестиції: практика та досвід. - 2020. - Вип. 2. - С. 24-28.
2. Департамент культури і туризму, національностей і та релігій Чернігівської обласної державної адміністрації.
URL: <https://dkult.cg.gov.ua/index.php?id=32221&tp=1&pg=>.
3. Департамент культури і туризму, національностей і та релігій Чернігівської обласної державної адміністрації.
URL: <https://dkult.cg.gov.ua/index.php?id=31107&tp=1&pg=>.
4. Зеленська О., Зеленський В., Алешугіна Н. Swot-аналіз туристичної інфраструктури чернігівщини та фінансове забезпечення її розвитку за рахунок місцевих бюджетів / Зеленська О., Зеленський В., Алешугіна Н. / Проблеми і перспективи економіки та управління. - 2021. - Вип. 3 (27). - С. 149-157.
5. Котюх Ю. М., Антоненко І. Я. Історико-культурна спадщина чернігівської області: стан та перспективи розвитку / Котюх Ю. М., Антоненко І. Я. / Ефективна економіка. - 2017. - Вип. 11.
6. Погуда Н. В., Чухіна О. В. Стратегічні напрями розвитку туризму у Чернігові / Погуда Н. В., Чухіна О. В. / ЕКОНОМІЧНА НАУКА. - 2019. - Вип. 1. - С. 95-99